

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, (ΠΜΣ)
«Γεωπολιτική Ανάλυση, Γεωστρατηγική Σύνθεση και Σπουδές Άμυνας και
Διεθνούς Ασφάλειας»**

SYLLABUS

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ (Χειμερινό εξάμηνο 2015-16)

Γνωστικό αντικείμενο: Ιδεολογία και Πολιτική από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στη Σύγχρονη Τουρκία

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεοδοπούλου, ΤΤΣΣΑΣ, ΕΚΠΑ
Συνεργάτης διδάσκων (διαλέκτης): Λέκτωρ Κωνσταντίνος Γώγος, Ανώτερος Ερευνητής Εταίρος Ε.ΓΕ.Μ.Α.Τ/Τομέαρχης Τομέα Γεωπολιτικής της Τουρκίας, Ε.ΓΕ.Μ.Α.Τ/ΤΤΣΣΑΣ, ΕΚΠΑ

Σκοπός του μαθήματος, το οποίο προσφέρεται στο Α' Εξάμηνο σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, είναι η εξοικείωση των φοιτητών με το ιδεολογικό ρεύμα του οθωμανισμού και τις συνταγματικές ιδέες των Νέο-Οθωμανών, τα ρεύματα του Ισλαμισμού/Πανισλαμισμού κατά την περίοδο του Αβδουλχαμίτ Β' (1876-1909), του Τουρκισμού/Παντουρκισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και την πολιτική ιδεολογία του Ζιγιά Γκιοκάλπ. Με τις πολιτικές ιδέες και τους κυριότερους εκφραστές αυτών, καθώς και με τις κεντρικές πολιτικές επιλογές, όπως αναπτύχθηκαν τον 19^ο αιώνα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία μέχρι το τέλος της. Επίσης το μάθημα στοχεύει στην ανάδειξη και ανάλυση των ιδεολογιών – κεμαλισμού, τουρκικού εθνικισμού, ισλαμισμού - και των πολιτικών διακυβέρνησης (με τους κυριότερους εκφραστές αυτών) όπως εκδηλώθηκαν και εξελίχθηκαν στην Τουρκική Δημοκρατία από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα. Ο στόχος του μαθήματος είναι διττός: όχι απλώς η κατανόηση και γνώση των πολιτικών και ιδεολογιών που έχουν διαμορφώσει την Οθωμανική αυτοκρατορία και την σημερινή Τουρκία, αλλά και η γνώση, κριτική αξιολόγηση και χρήση της σχετικής βιβλιογραφίας.

Το περιεχόμενο του μαθήματος, χωρίζεται κριτικά και ιστορικά σε δύο ευρύτερα θεματικά μέρη. Το πρώτο αφορά την πρόσληψη των δυτικών ιδεών, ειδικότερα του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης και τις επιπτώσεις τους στην ανάπτυξη των ιδεολογικών ρευμάτων στην Οθωμανική αυτοκρατορία. Τα ιδεολογικά ρεύματα των Νέο-οθωμανών και την ανάπτυξη των συνταγματικών ιδεών. Εξετάζεται το ιδεολογικό ρεύμα του Ισλαμισμού/Πανισλαμισμού, η διάδοσή και η εξέλιξη του. Η χρήση του Ισλάμ, η εξέλιξη της από θρησκευτική ταυτότητα σε πολιτική ιδεολογία και ο θεσμός του οθωμανικού χαλιφάτου. Το ιδεολογικό ρεύμα του Τουρκισμού/Παντουρκισμού, η πολιτική ιδεολογία του Ζιγιά Γκιοκάλπ, η εξέλιξη και οι επιπτώσεις της στην ανάπτυξη της τουρκικής εθνικής ταυτότητας. Το δεύτερο μέρος επικεντρώνεται στη μελέτη, κριτική γνώση και συγκριτική ανάλυση: α) των ιδεολογικών προτάσεων και στόχων του κεμαλισμού, του τουρκικού εθνικισμού, του ισλαμισμού - καθώς και των κύριων εκφραστών τους, β) των κομμάτων που έχουν

συνδεθεί με τις ιδεολογίες αυτές, και γ) της πολιτικής που έχει εφαρμοστεί ή προταθεί μέσα στα πλαίσια αυτών των ιδεολογιών.

Η ανάπτυξη του περιεχόμενου του μαθήματος σε 12 Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις), διδασκόμενες σε (δώδεκα), 12 2ωρα, [+2 ώρες για την διανομή θεμάτων τελικών εργασιών για τους σπουδαστές].

Θεματικές Ενότητες Διδασκαλίας (διαλέξεις)

1. Η επίδραση του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης στην ανάπτυξη ιδεολογικών ρευμάτων στην Οθωμανική αυτοκρατορία. (2 ώρες). [Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου].

2. Η δημιουργία εθνικών κρατών και οι επιπτώσεις τους στην διαμόρφωση των ιδεολογικών ρευμάτων στην Οθωμανική αυτοκρατορία. (2 ώρες). [Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου].

3. Το ιδεολογικό ρεύμα του Οθωμανισμού και οι συνταγματικές ιδέες των Νέο-οθωμανών. Η πολιτική ιδεολογία του Ναμίκ Κεμάλ. (2 ώρες). [Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου].

4. Το ιδεολογικό ρεύμα του Ισλαμισμού/Πανισλαμισμού κατά την περίοδο του Αβδουλχαμίτ Β΄ (1876-1909). Ο θεσμός του οθωμανικού χαλιφάτου και η χρήση του Ισλάμ από τον σουλτάνο Αβδουλχαμίτ Β΄. Η διάδοση του ισλαμισμού/πανισλαμισμού. (2 ώρες). [Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου]. [+1 ώρα για την διανομή θεμάτων τελικών εργασιών για τους σπουδαστές].

5. Η εξέλιξη και η χρήση του Ισλάμ από θρησκευτική ταυτότητα σε πολιτική ιδεολογία. (2 ώρες). [Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου].

6. Το ιδεολογικό ρεύμα του Τουρκισμού/Παντουρκισμού και η πολιτική ιδεολογία του Ζιγιά Γκιοκάπ. (2 ώρες). [Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου].

7. Ο κεμαλισμός: ιδεολογία και διακυβέρνηση (1923-1950). (2 ώρες). [Υπεύθυνη: Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου], [Διαλέκτης: Λέκτωρ Κωνσταντίνος Γώγος]. [+1 ώρα για την διανομή θεμάτων εργασιών για τους σπουδαστές].

8. Ο κεμαλισμός: ιδεολογία, κόμματα και διακυβέρνηση (1950–σήμερα). (2 ώρες). [Υπεύθυνη: Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου], [Διαλέκτης: Λέκτωρ Κωνσταντίνος Γώγος].

9. Ο τουρκικός εθνικισμός (τουρκισμός) στη σύγχρονη Τουρκία (1923–σήμερα): ιδεολογία, κόμματα και πολιτική. (2 ώρες). [Υπεύθυνη: Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεμοπούλου], [Διαλέκτης: Λέκτωρ Κωνσταντίνος Γώγος].

10. Το ισλαμικό κίνημα στην Τουρκία: Τυπολογία και ερμηνεία. Θεωρητικές προσεγγίσεις. Το ισλαμικό κίνημα στις πρώτες δεκαετίες της Τουρκικής Δημοκρατίας (μέχρι και την δεκαετία του 1960). (2 ώρες). [Υπεύθυνη: Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεοδοπούλου], [Διαλέκτης: Λέκτωρ Κωνσταντίνος Γώγος].

11. Το ισλαμικό κίνημα στην Τουρκία (1970-2002). Νετζμετίν Ερμπακάν: ιδέες, κόμματα και πολιτική. (2 ώρες). [Υπεύθυνη: Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεοδοπούλου], [Διαλέκτης: Λέκτωρ Κωνσταντίνος Γώγος].

12. Το τουρκικό ισλαμικό κίνημα στον 21^ο αιώνα. Το ΚΔΑ: Ιδεολογία και πολιτική. (2 ώρες). [Υπεύθυνη: Αναπλ. Καθηγ. Αιμιλία Θεοδοπούλου], [Διαλέκτης: Λέκτωρ Κωνσταντίνος Γώγος].

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Deringil, Selim, *Η καλά προστατευόμενη επικράτεια*, Αθήνα, 2003
- Kizilyurek, Niyazi, *Κεμαλισμός*, Αθήνα, 2006
- Landau, Jacob M., *Παντουρκισμός*, Αθήνα, 1985
- Lewis, Bernard, *Η ανάδυση της σύγχρονης Τουρκίας, τ. 1: Τα στάδια της ανάπτυξης*, Αθήνα, 2001
- Shankland, David, *Ισλάμ και κοινωνία στην Τουρκία*, Αθήνα, 2003
- Zürcher, Erik J., *Σύγχρονη Ιστορία της Τουρκίας*, Αθήνα, 2004
- Αλ Σαήντ, Ρεφάατ, *Η διαπάλη Ισλάμ και ισλαμισμού*, Αθήνα, 2015
- Αμπατζής, Άρης, *Islam Light: Ο πολιτικός αναχρονισμός στην Τουρκία*, Αθήνα, 2006
- Γκιουβέν, Ντιλέκ, *Εθνικισμός, κοινωνικές μεταβολές και μειονότητες*, Αθήνα, 2006.
- Γώγος, Κωνσταντίνος, *Τουρκικό πολιτικό Ισλάμ και ισλαμιστικά δίκτυα στη Γερμανία: Γεωπολιτική ανάλυση*, Αθήνα 2011
- _____, «Από την «Εθνική Θέαση» στην «Συντηρητική Δημοκρατία»: Οι ιδεολογικές αναφορές του ισλαμικού κινήματος στην Τουρκία», *Γεωστρατηγική*, τεύχος 12, Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 2007, 72-84.
- Kemal, Gazi Mustafa, Nutuk: *Ο μέγας ρητορικός*, 2 τόμοι, (Μετάφραση Μ. Μαυροπούλου, Επιμέλεια Ι. Θ. Μάζης), Αθήνα, 2009.
- Μάζης, Ιωάννης Θ., *Η γεωπολιτική της ευρύτερης Μέσης Ανατολής και η Τουρκία*, Αθήνα, 2008.
- _____, *Μυστικιστικά ισλαμικά τάγματα: Ο Μικρασιατικός χώρος*, Αθήνα, 2013.
- Μητράρας, Αριστοτέλης, *Ο τουρκικός εθνικισμός του Ζιγιά Γκιόκαλπ και ο κεμαλισμός*, Αθήνα, 2012.
- Πεσμαζόγλου, Στέφανος, *Ευρώπη-Τουρκία. Ιδεολογία και Ρητορεία, Β' τόμος: Οι αντιλήψεις των τουρκικών πολιτικών δυνάμεων για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (1957-1993)*, Αθήνα, 1993.

- Παμούκ, Ορχάν, *Χιόνι*, Αθήνα (Ωκεανίδα) 2007.

Ξενόγλωσση

- Akdoğan, Yalçın, *AK Parti ve Muhafazakar Demokrasi*, İstanbul, 2004
- Berkes, Niyazi, *The Development of Secularism in Turkey*, (With a new introduction by Feroz Ahmad), New York, 1998
- Çakır, Ruşen, *Ayet ve Slogan: Türkiye’de İslami Oluşumlar*, İstanbul, 2002
- Çavdar, Tefvik, *Türkiye’nin Demokrasi Tarihi (1950’den Günümüze)*, İstanbul, 2008
- Eligür, Banu, *The Mobilization of Political Islam in Turkey*, Cambridge, 2010
- Findley, Carter Vaughn, *Turkey, Islam, Nationalism, and Modernity: A History, 1789-2007*, New Haven and London, 2010.
- Göle, Nilüfer, “Secularism and Islamism in Turkey: The Making of Elites and Counter-Elites”, *The Middle East Journal*, Vol. 51 (1997), pp. 46-58.
- Heper, Metin and S. Sayari (eds.), *Political Leaders and Democracy in Turkey*, Lanham / Oxford, 2002
- Keyder, Çağlar, *State and Class in Turkey*, London, 1987
- Mardin, Şerif, *The Genesis of Young Ottoman Thought*, Princeton, N.J., 1962
- Nachmani, Amikam, *Turkey: Facing a New Millennium*, Manchester / New York, 2003
- Özdalga, Elisabeth, *İslamcılığın Türkiye Seyri: Sosyolojik bir perspektif*, İstanbul, 2006
- Rubin, Barry / Metin Heper (eds.), *Political Parties in Turkey*, London / Portland, OR, 2002
- Seufert, Günter, *Café Istanbul: Alltag, Religion und Politik in der modernen Türkei*, München, 1999
- Toprak, Binnaz, *Islam and political development in Turkey*, Leiden, 1981
- Tunaya, Tarık Zafer, *İslamcılık Akımı*, İstanbul, 2003
- Turam, Berna, *Between Islam and the State: The Politics of Engagement*, Stanford, 2007
- Yavuz, M. Hakan, *Islamic Political Identity in Turkey*, Oxford / New York, 2003
- _____, *The Emergence of a New Turkey: Islam, Democracy and the AK Parti*, The University of Utah Press, 2006
- White, Jenny, *Islamist mobilization in Turkey: A study in vernacular politics*, University of Washington Press, 2002.
- Zarccone, Thierry, *La Turquie moderne et l’ Islam*, Paris 2004.

13. ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ [ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ]

α) Η βαθμολόγηση των εργασιών (ποσοστό συμμετοχής στην διαμόρφωση της τελικής βαθμολογίας), προστιθέμενου του βαθμού των γραπτών εξετάσεων και

εξαγομένου του μέσου όρου αυτών θα ανακοινούται στους ενδιαφερομένους ως τελική βαθμολογία του μαθήματος.

β) Ο προσδιορισμός του ποσοστού συμμετοχής της εργασίας ανακοινούται στους σπουδαστές από τους διδάσκοντες ενός εκάστου των μαθημάτων. Πάντως το εύρος του ποσοστού αυτού ορίζεται μεταξύ 30% - 40% κατά την κρίση του υπευθύνου του μαθήματος.